

Gleneagles gaat de wereld overtuigen

Schotse golfbaan loopt zich warm voor geomorfologie uit de ijstijd

Gleneagles, de fameuze golfbaan in Perthshire Schotland, gaat voor natuur, milieu en recycling. In 2014 vindt hier de Rider Cup plaats. Dan wil de hele Schotse natie en deze Schotse golfbaan de wereld laten zien hoe milieu- en natuurvriendelijk golf óók kan zijn. Op de 850 acres, zo'n 340 hectare, is er qua natuurwaarden veel te beleven, zoals Guido Hamelink en Sander Kristalijn van NLadviseurs en redacteur Broer de Boer tijdens een werkbezoek constateerden.

Auteur: Broer de Boer

Gleneagles telt momenteel vier courses: The King's, The Queen's, The Wee en de PGA. Het zijn vier banen met ieder een eigen, bijzonder karakter. Je kunt alleen al een boek schrijven over de aanleg van de banen. Momenteel wordt er een vijfde course aangelegd.

Vaak zal een beschrijving van de natuur- en milieuwaarden onderbelicht blijven: voor de golfer en de commercie lijkt dat minder interessant. Schijn bedriegt echter! Het Schotse equivalent van de Natuurmonumenten en

Gleneagles halen alles uit de kast om de course een natuur- en milieuvriendelijke imago te geven. Benjamin Warren van de Golf Environment Organisation (GEO) reisde mee naar dit kwartet fraaie golfbanen en introduceerde ons. De GEO is de internationale organisatie die ook deze baan certificeert voor natuur- en milieuwaarden.

Ijstijd

Gleneagles is aangelegd in een bijzonder gebied, een geologisch belangrijke plek waar de ijstijd letterlijk haar sporen heeft nagelaten. Daardoor zijn er in dit gebied een aantal plekken als bijzonder natuurgebied aangemerkt. Het gaat om moors, feitelijk smeltwatergaten, die de ijstijd hier heeft achtergelaten. Van deze belangrijke geologische site, een open moorland waarin Gleneagles ligt, bestaat veel historisch materiaal van de flora en fauna, waaronder foto's van de situatie in 1922. Op basis van deze gegevens is er zelfs al een promotiefilm gemaakt een natuurgetrouwe animatie van golven in dit landschap net na de ijstijd circa 10.000 jaar geleden. Men wil de natuurwaarden qua planten en dieren herstellen door middel van planmatig natuurbeheer. Zo is er hier inmiddels veel brem en gaspeldoorn rond de vier courses

verwijderd om de heide weer een kans te geven en het open moorlandschap te herstellen. De verwijdering van de gaspeldoorn heeft men circa drie jaar geleden eerst in kleine stroken uitgetest: door de struiken in verschillende stadia te dunnen of te maaien en de opslag van de doornachtigen te bestrijden met verschillende methoden.

Het landschap waarin de ijstijd zijn sporen heeft nagelaten.

Gleneagles: Initiatiefnemer

In het prille begin van de bouw van de golfbanen hier werd al rekening gehouden met de natuurwaarden, dankzij het historisch archiefmateriaal zijn ook reconstructies van recentere natuurwaarden mogelijk. Er werden haalbaarheidsstudies verricht of het mogelijk was de natuurwaarden en geologische waarden te behouden, zoniet te verbeteren. Zo werd in 1997 een uitgebreide botanische monitoring gedaan om plekken te identificeren in het gebied die van nationaal belang zijn voor Schotland. Een aantal plaatsen op de locatie kreeg de triple A-status. Daarnaast stelde Gleneagles zelf nog zo'n twintig belangrijke plaatsen vast op de 850 acres, zo'n 340 hectare, waar men nu intensief aan natuurbeheer doet. In de negentiger jaren stond Gleneagles ook aan de wieg van de Scottish Wildlife Trust. Uit deze organisatie ontstond de uiteindelijk de Scottish National Heritage, een organisatie enigszins vergelijkbaar is met de Stichting Natuurmonumenten in ons land. Gleneagles speelt dus ook als organisatie een belangrijke rol in de ontwikkeling en behoud van natuurwaarden in Schotland. In het gebied tref je veel salamanders aan, de otter, maar ook één van de grootste Europese populaties rode eekhoorns, een populatie die men vooral in de omgeving van de hotel-accommodatie van Gleneagles probeert te vergroten. Bij een inventarisatie in 2004 werden bovendien maar liefst 14 duizend padden aangetroffen.

Automatisering

Het blijkt dat men in Schotland minder ver is met geautomatiseerde beheersplannen op golfbanen. Scottish Wildlife Trust kent dergelijke systemen wel. "Tijdens een seminar van deze organisatie hebben we gezien hoe zo'n monitoringstoepassing werkt", vertelt hoofd greenkeeper Michael Doris. "Zo'n database moet je natuurlijk tailormade voor de golfsector gaan opbouwen, met bomen, paden, vijvers en baanelementen. We werken hier vaak nog met papieren grafische versies van een beheerplan, en dat is bijzonder lastig als je gelijktijdig met meerdere disciplines eraan wilt werken. Software kan natuurlijk zorgen dat je gelijktijdig met meerdere belanghebbenden in en met een grafische versie van een beheerplan kunt werken."

Advies, projecten, certificeren

Het management van Gleneagles laat zich bij de ontwikkeling en beheer van de natuurwaarden

Plek met triple A-status op The King's Course van Gleneagles.

en milieuprojecten adviseren door door Elspeth Coutts. Zij werkte vroeger bij de Scottish Golf Environment Group (SGEG), waar we in St Andrews mee kennismakten. Elspeth Coutts is mede verantwoordelijk voor de samenstelling van het dikke Environmental Maintenance Report, dat onder meer bestaat uit inventarisaties; een milieuzorgplan; een natuurbeheerplan en een aantal speciale projecten die zij op deze golfbaan begeleidt. Het rapport beschrijft per baan de ecologische doelstellingen. Hierin nemen speciale landschappelijke en geologische locaties op de baan, maar ook de flora en fauna een belangrijke plaats in. Dit geheel wordt door de GEO, waar Benjamin Warren voor werkt, beoordeeld om voor het GEO-certificaat in aanmerking te komen. De prijs voor dit certificaat wordt bewust laag gehouden. Zo is de registratie gratis en is er pas een betaling verschuldigd, 150 euro, wanneer de aanvraag voor het certificaat wordt ingediend. Na indiening van de aanvraag wordt deze door een professionele auditeur gecontroleerd, De kosten hiervoor bedragen 600 tot 2000 euro, afhankelijk van het aantal holes.

Duurzaam golfbaanbeheer

Head Greenkeeper Michael Doris vertelt dat op The King's Course en de The Queen's Course totaal twintig fulltimers en zeven seizoenmedewerkers werken. Op de The PGA en de The Wee werken veertien fulltimers. Daarnaast is op de hotelparken werk voor acht tuiniers. Michael Doris vertelt dat zijn team veel zorg besteedt aan de wetlands in de moors. Verdroging vormt daar de grootste bedreiging. Hij laat ons zo'n gebied zien, waar een dam is gebouwd die nu als overloop dienst doet. Hierdoor lijkt het gebied

vele malen groter dan de moor met triple A-status qua natuurwaarden in werkelijkheid is. Ook met gewasbeschermingsmiddelen gaat men verantwoord om op de course: Naar zeggen van Doris realiseert hij door met de Enviromist te werken een reductie op het chemicaliëngebruik van 90 procent. De Enviromist is een innovatieve veldspuit die zeer efficiënt gewasbeschermingsmiddelen verspuut. Zie hiervoor Greenkeeper 2009-1. Op Gleneagles zien we dat betrokkenheid met natuur verder gaat dan het duurzaam onderhouden van greens, tees en fairways, zoals het minder frequent maaien van roughs, het lang houden van gras over de bunkerranden. In samenwerking met

Beheerdoelstellingen op de verschillende banen van Gleneagles

The King's: heide, hommels
The Queen's: wetland vegetatie met amfibieën
The Wee: heide, hommels
The Hotelpark: rode eekhoorns
PGA: inheemse plantensoorten

Head Greenkeeper Michael Doris werkt nu zeventien jaar op deze baan.

de banen van St Andrews en het STRI worden de Schotse greenkeepers hier in het najaar bijgeschoold over het duurzaam beheer van golfbanen. Op de Queen's Course hebben ze wel een zeer bijzondere manier gevonden om algenvorming in de vijver te voorkomen: men rolt simpelweg grote ronde balen gerstestro in de vijver.

Stimuleren bewustwording

Op Gleneagles bestaat ook aandacht voor andere zaken die bovendien nadrukkelijk zijn opgenomen in het genoemde Environmental Maintenance Report. Het gaat om afvalbeheer, beperking van het watergebruik en de verschillende initiatieven op het gebied van duurzame energie. Elspeth Coutts: "Reeds op de golfbaan wordt het afval gescheiden ingezameld. Daartoe is een handige box ontwikkeld met aparte ruimte voor petflessen, papier en blikjes. Dat lijkt misschien niet echt nuttig, maar men laat hiermee wel zien dat men veel aan milieu doet.

Milieubewust maken van de gasten start bij Gleneagles op de baan.

Het opvoedkundige aspect in het bewust omgaan met natuur en milieu speelt namelijk ook een rol bij Gleneagles." Haar flyer vermeldt dan ook dat één van haar services is: 'Greenawareness realiseren bij management, leden en bezoekers'. Met gepaste trots legt ze uit hoe vanuit de hotelaccommodatie het afval gescheiden wordt afgevoerd naar een plaats waar lokale partijen het ophalen om het te verwerken of te recycleren. Dat depot zullen we later op de middag bekijken. Het blijkt dat er op Gleneagles voor de verwarming en de warmwatervoorziening sinds 2005 een verbrandingsinstallatie gebruikt waarin houtpallets gestookt worden, die overigens van elders worden aangevoerd. Ook zijn er vergevorderde plannen om een vergistingsinstallatie voor biomassa in gebruik te nemen om energie te winnen uit het maaisel en het reststoffen uit de twee keukens.

Nu al profijt

Interessant was ook het gesprek dat we

Zo laat men de tees in de herfst erbij liggen.

voerden met coursemanager Scott Fenwick. Hij onderstreepte dat Gleneagles vanaf de start betrokken is geweest bij de natuurontwikkeling in Schotland. Zijn baan participeert in een aantal regionale activiteiten. Zo dragen gasten per overnachting op vrijwillige basis bij aan natuurontwikkeling. Hiervoor zijn reeds 64.000 Britse ponden in een regionaal bomenproject gestoken. Gleneagles sponsort ook Ixconix, een project waarbij met uitsterving bedreigde coniferen in een in refugie-gebieden worden aangeplant om ze voor het nageslacht te behouden. Fenwick vertelt dat de doelstellingen van de hotelaccommodatie zijn om van de aangevoerde grondstoffen maximaal 20 procent als reststoffen af te voeren en de rest volledig te recycleren. "Dat lukt nog niet helemaal, maar we hebben nu al profijt van het systeem", vertelt hij. "Omdat we alles bijhouden zijn we er alert op hoe alles aangevoerd wordt. In veel gevallen laten we leveranciers hun eigen emballage weer meenemen. Dat voedt ze ook op! Het

The Queen's Course van Gleneagles.

Gleneagles profiteert al van de scheiding van reststoffen.

gecomposteerde materiaal gebruiken we sinds 2006/2007 voor de plantbedden. Natuur- en milieuzorg is goed voor onze business. Dat houden we onze gasten voor en daar informeren we ze over. Wij besparen er veel geld mee.”

Bodemverdichting

Volgens course manager Fenwick bestaan de banen van Gleneagles zowel uit zand, gravel als keileem. Sommige plekken op de baan zijn ronduit drassig. Ondanks het stenige karakter van de ondergrond valt de natuurlijke drainage tegen en hij had dan ook gewenst dat er in 1990 nog meer drainreeksen waren aangelegd.

Ander probleem op zijn baan is de verdichting van de wat diepere ondergrond. Daartegen gaat hij met een nieuwe techniek, de air-injector, iets ondernemen. Het apparaat is afkomstig uit Australië en wordt ingezet bij de kiwi-teelt. Met een druk van 150 bar wordt lucht in de bodem geperst om een eind aan de verdichting te maken. “Hiermee kun je ook gemakkelijk in een harde grondlaag doordringen”, vertelt Fenwick. “Ik heb gezien dat het stof dan uit eerdere gemaakte gaatjes omhoog komt.” Al die vochtigheid ten spijt: wintergreens op de Gleneagles ontbreken. Gemiddeld is de baan gedurende twee maanden in deze periode gesloten. Ook zomerdag sluit de baan, vanwege het regenachtige Schotse klimaat met steeds groter wordende extremen, zo’n tien dagen per jaar.’

Grasmat op Gleneagles

Natuurlijk ontkomen onze gastheren er niet aan over de grasmat te praten. Over het onderhoud van de grasmat wil Fenwick niet zoveel kwijt.

Laanbomen van het voormalig landgoed bij de PGA Course: op deze baan worden jaarlijks 16.000 rondes gelopen

Eerder werden we gewaar dat op de The King's de grasmat op de greens uit 70 procent straatgras bestaat. Het blijkt dat het er niet in zit om deze grassoort te vervangen door duurzamere grassoorten en bijvoorbeeld opnieuw in te zaaien met gewoon struisgras (Colonial Bentgrass) of roodzwenkgras. Fenwick: “Als ik zou proberen het straatgras op de greens kwijt te raken zouden ze ook mij de laan uitsturen. Eigenlijk zijn we wel gelukkig met *Poa annua* op de greens. Doorzaaien doen we weliswaar met Colonial Bentgrass, maar op de PGA-baan, waar

Startershuisje bij de King's Course

jaarlijks circa 16.000 rondes gelopen worden, doen we dat niet: dat is zaadverspilling.”

Aanpak

Net als op St Andrews-banen is ook op Gleneagles de drive bij het management natuur en milieu tot een belangrijke ondernemingsdoelstelling te maken. Gleneagles positioneert en manifesteert zich duidelijk op dit gebied. Dat doet ze in de richting van lokaal en nationaal werkende natuur- en milieuorganisaties maar ook samen met deze organisaties richting een internationaal publiek. Een beleid dat nu al

	Grassamenstelling		
Beheerseenheid	Straatgras %	Colonial Bentgrass%	Tall Fescue%
Greens	70	20-25	5-10
Fairways	10-15	50	35

Environmental Maintenance Report

Guido Hamelink geeft als reactie op het Environmental Maintenance Report van Gleneales, dat Elspet Coutts hem liet zien: “Het is zeer volledig opgesteld. Voor elk van de banen is een inventarisatie gedaan. Er is vastgelegd wat er is en welke doelstellingen er zijn. De thema's, zoals GEO die definieert, zijn stuk voor stuk opgenomen en er zijn duidelijke doelstellingen gedefinieerd voor alle vier banen. Hoe het beleid vertaald wordt naar de uitvoering in de praktijk staat niet zozeer beschreven. Kijk je naar de triple A-status voor de wetlands, wat hier in Schotland geldt als de hoogst aangewezen status voor beschermd gebied, ligt dat misschien ook voor de hand. Waarschijnlijk geldt dat anderen, lees natuurgroepen, hier bepalen wat er qua onderhoud aan die waardevolle elementen

gedaan moet worden. Het leuke is wel dat Gleneagles zelf ook nog twintig gebiedjes heeft aangewezen die ze als beschermd gebied beschouwen. Als ik hier naar de begroeiing kijk op de roughs zie ik ook hier dat dit maar sporadisch gemaaid wordt; toch is hier sprake van een rijk gewas, dat duidt op veel voedingsstoffen. Ter sprake is geweest op welke manier vershraling hier mogelijk is. Dit is weliswaar een doelstelling, maar door de enorme oppervlakte moeilijk te realiseren. Een baan als Gleneagles is aangelegd op deze plek vanwege het mooie en bijzondere landschap, de Schotten hebben het dan over ‘dramatic views’. Dit geeft een belangrijke verantwoordelijkheid, namelijk het in stand houden van dit monument en het tegelijkertijd verbeteren en interessant houden voor een breed publiek.”